

καπνοῦ διεκρίναμεν ἐπισρεφούσας πρὸς τὸ πλοῖον τὰς λέμβους. Τὰ προοίμια ταῦτα ἐφαίνοντο ἐπαπειλούντα ἀποθιβάσιμον καὶ προσβολὴν ἐκ τοῦ στόλου. Ἦρχισε λοιπὸν κωδωνοκρουσία εἰς τὴν Τήνον καὶ συνέρρεον ὠπλισμένοι οἱ κάτοικοι, ἔσυρον δὲ κ' ἐγὼ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν παλαιῶν κανόνιον, τὸ ὁποῖον ἐστήσαμεν ἐπὶ λόφου προέχοντος, τοῦ Πασᾶ Ἀκρωτήρι λεγομένου. Ἄλλὰ σφαιράς δὲν εἶχομεν καὶ ἐκαίσαμεν πυρίτιδα μόνην, ἀπειλοῦντες δῆθεν ἢ προκαλοῦντες τοὺς Τούρκους. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τοῦ λόφου, ὑπρέτης τοῦ θαύματος, ἀκούων τοὺς κενούς κανονοβολισμούς καὶ βλέπων τὰ Τουρκικὰ πλοῖα, ἐνθυμούμην τὰς περιπετείας τῆς ἐκ Χίου φυγῆς κ' ἐπερίμενον μ' ἐσφιγμένην καρδίαν τὸ ἀποθιβόμενον. Εὐτυχῶς δὲν ἐτέθη εἰς μεγαλειτέραν δοκιμασίαν τῶν Τηνίων ἢ σταθερότης. Ὁ Πασᾶς δὲν μᾶς ἔλαθεν εἰς σημειώσιν, οὐδὲ τοὺς Μυκονίους ἀπεπειράθη νὰ τιμωρήσῃ, καίτοι φονεύσαντας πολλοὺς τῶν εἰς τὰς λέμβους ἀποκρουθέντων ναυτῶν, ἀλλ' ὠφελῆθεις τοῦ ἐπιπνεύσαντος ἀνέμου ἀπεμακρύνθη τῶν νήσων μας.

Ἐκτοτε δὲν ἐταράχθημεν οὐδαμῶς, ἡδυνάμεθα δὲ νὰ λησμονήσωμεν ὅτι εὕρισκόμεθα ἐν τὸς τοῦ κύκλου τοῦ πολέμου, ἀνευ τῆς συνεχοῦς ἀντηγήσεως τῶν συμβάντων αὐτοῦ. Ὅτε πρὸ πάντων ἐμάθομεν τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος τὴν πυρπόλησιν καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου τὴν ἡπταν, ἐνθουσιασμός ἄκρατος κατέλαβε πάντας ἡμᾶς τοὺς πρόσφυγας, ἰδόντας εἰς τοῦ Κανάρη τὸ κατόρθωμα τὴν ἐκδίχσιν τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου. Καὶ τοῦ Δράμαλη ἡ κατατρόπωσις εἰς τὰ Δερβενάκια, καὶ ἡ λύσις τῆς πρώτης τοῦ Μεσολογγίου πολιορκίας, καὶ ὅλοι οἱ ἀλλεπάλληλοι θρίαμβοι τῶν πρώτων τῆς Ἐπαναστάσεως ἐτῶν ἀνεπτότερον τὰς ἐλπίδας καὶ ἐστερέονον τὰς πεποιθήσεις μας. Δὲν εἶχον εἰσέτι καταστραφῆ τὰ Ψαρά καὶ ἡ Κάσος, δὲν εἶχεν ἀρχίσει διὰ τῆς Κρήτης τοῦ Μεγμέτ Ἀλῆ ἡ ἐπέμβασις, δὲν εἶχεν ἀλωθῆ τὸ ἡρωϊκὸν Μεσολόγγιον, οὐδ' εἶχον εἰσέτι ἀνασφῆ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ καὶ αἱ ἀνόσοι τῶν Ἑλλήνων ἀλληλομαχίαι. Τὰ πράγματα ἐβάδιζον καλῶς καὶ χεῖρ Κυρίου ἐφάνετο εὐλογοῦσα τὴν Ἑλλάδα, βλέποντες δὲ τὴν Ἐπανάστασιν προκόπτουσαν καὶ ριζοβολοῦσαν προσιωνιζόμεθα ταχὺ καὶ αἴσιον τὸ τέλος τῆς.

Ἦρχιζεν ἤδη τὸ τρίτον τοῦ ἀγῶνος ἔτος κ' ἐπρωτοῦνθιζον τῆς Τήνου αἱ ἀμυγδαλέαι. Ἐγὼ δ' ἀπρακτῶν ἐστενοχωρούμην καὶ τρεφόμενος διὰ σκέψεων καὶ σχεδίων συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ μεταβῶ εἰς Χίον πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ὑπὸ τὴν μηλέαν τοῦ κήπου μας ταφέντων κειμηλίων. Ἀνεπόλουν τοὺς λόγους τοῦ πατρός μου ὅτε ἐκαλύψαμεν τὸν λάκκον ὑπὸ τὴν μηλέαν. Ἐκεῖνος ἀπέθανε καὶ ἤμην ἤδη ἐγὼ τῆς οἰκογενείας ὁ προστάτης καὶ τὸ στήριγμα, ἡ δὲ ἀνάκτησις τῆς παρκαταθήκης ἐκείνης ἡδύνατο καὶ τὴν

ταχεῖαν τῶν ἀδελφῶν μου ἀποκατάστασιν νὰ διευκολύνῃ καὶ τὴν εἰς Εὐρώπην ἴσως μετάβασιν μας. Ὅσῳ ἐκυοφορεῖτο εἰς τὴν κεφαλὴν μου ἡ ἰδέα αὕτη, τόσῳ ἐρριζόνετο τῆς ἐκτελέσεως τῆς ὁ πόθος καὶ μὲ κατεκυρίευσεν τοῦ σχεδίου μου ἡ μελέτη. Περὶ τούτου καὶ μόνου ἐσκεπτόμην ἔξυπνος, ἢ κοιμώμενος ὠνειρευόμην.

Εἶχον ἤδη μεταβῆ εἰς Χίον κρυφίως συμπολιταί μου τινές, ἐπανήλθον δὲ σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς. Αἱ ἐκεῖ Ἀρχαὶ ἐλάμβανον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διαταγὰς νὰ προσελκύωσι τοὺς ἐπιστρέφοντας τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῶσι. Ταῦτα ἐπληροφροῦμην, ἡ δὲ πείρα τῶν ἐπιστρεψάντων μ' ἐνεθάρρυνε. Διεκοίνωσα τὸν σκοπὸν μου εἰς τὴν μητέρα μου, ἣτις ἐπροσπάθησε παντοίοις τρόποις νὰ μὲ ἀποτρέψῃ, φοβουμένη μὴ κακοπάθω. Ἄλλ' ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο ἀκλόνητος. Ἐβλεπον τοὺς κινδύνους, ἐπειθήμην ὅτι ἦτο παράτολμον τὸ ἐπιχεῖρημα, ἀλλ' ἀκατάσχετός τις ὄρη μὲ ὤθει πρὸς ἐκτέλεσίν του καὶ δὲν ἤκουον τοὺς λόγους τῆς μητρός μου. Τῆ παρέδωκα τὴν μικρὰν περιουσίαν μου, ἐζήτησα τὴν εὐχὴν τῆς καὶ ἀνεχώρησα μετρηφισμένος εἰς χωρικόν.

Τὸ τρεχάντηριον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐπεβιβάσθη ἔφερε φορτίον σίτου πρὸς πώλησιν εἰς τοὺς ἀποκέντρους τῆς Χίου λιμένας, ὁ δὲ πλοίαρχός του, ὁ Καπετὰν Κεφάλας, μὲ ὑπεσχέθη νὰ μὲ ἀποθιβάσῃ ἀσφαλῶς. Ὅταν μὲ εἶδεν ἐπὶ τοῦ πλοίου του μὲ τὸ λευκὸν ἐσώθηρακον, καὶ τὴν χωρικὴν γουνέλαν μου, καὶ μὲ τὰ δύο μικρὰ μου βαρέλια κοκκίνου χαθιαρίου, ἐγέλασεν ὁ καλὸς πλοίαρχος. Ἐγέλασα κ' ἐγὼ, ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐσυλλογιζόμην περισσότερον τὴν μητέρα μου ἢ τὴν μηλέαν τοῦ κήπου μας.

[Ἐπιτα: συνέχισα.]

Δ. ΒΙΚΕΛΛΕ.

Η ΝΑΝΙΝΗ

Ἦτο πολὺ μικρὰ, ὠχροτάτη καὶ κάτισχνος ἦτο ἐξ ἐτῶν. Οἱ μεγάλοι τῆς βαθυκῆνοι ὀφθαλμοὶ προσέβλεπον κατηρεῖς καὶ τὰ μικρὰ τῆς χεῖλη τὰ μαραμμένα εἶχον χάσει τὸ μειδιάμα. Καθημένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ψαθίνου καθίσματος εἰς τὸ ἄκρον μακρᾶς τραπέζης, ὅπου κατὰ σειρὰς ἦσαν συσσωρευμένα χειρόκτια καὶ περιχειρίδια, κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ τὰ χωρίζῃ ἀνὰ δύο καὶ νὰ τὰ δένῃ δι' ἐρυθρᾶς κλωστῆς διὰ νὰ ἦνε ἔτοιμα νὰ ἀποσταλῶσι πρὸς τὸν βαφέα. Δὲν ἦτο μὲν ἐπίμοχθον κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ ἔργον τοῦτο, ἀλλ' ὅμως τὸ ἐσπέρας, εἰς τὰς ὀκτώ, ὅτε ἐτελείωνε τῆς ἡμέρας ἡ ἐργασία, ἡ πτωχὴ κόρη ἠσθάνετο τὴν βράχιν καταπεποντημένην, διότι ἑκατὸν δωδεκάδας τοῦλάχιστον καθ' ἑκάστην ἐχώριζε καὶ ἔδενε. Καὶ ὁ κόπος τῆς οὕτως ἀνημεῖθετο δι' ἐξ ὀβολῶν.

Φαντάζεσθε τὸ μικρὸν ἐκεῖνο πλάσμα κεκλεισμένον ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν εἰς ἐργαστήριον,

ὅπου ἐν στενοτάτῳ γώρῳ καὶ ἐν ἀτμοσφαίρᾳ πυκνοτάτῃ ἐμυρμηκιάζον εἴκοσι τοῦλάχιστον ἐργάτιδες; *Ἦτο τὸ θῦμα πασῶν, δὲν ἐτόλμα τὸ πτωχὸν νὰ ἀρη τοὺς ὀφθαλμούς, νὰ διηλιθίσῃ, νὰ καταπαύσῃ ἐπὶ στιγμήν τὴν μηχανικὴν ἐργασίαν του. Τί κάθισαι, ἀνθρώπε! ἐφώνει πρὸς τὴν μικρὰν κόρην ἀδιακόπως ἢ ὑποδιευθύντρια τοῦ καταστήματος μὲ σκληρὰν φωνήν, ἐργάζου καὶ μὴ ἀκούης τί λέγομεν ἡμεῖς!

Καὶ τὸ παιδίον ἐκλινε κάτω τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὴν καταπεπονημένην καὶ αἱ μικραὶ τοῦ χειρὸς εἰργάζοντο μετὰ ταχυτήτος θαυμασίας. Κιτταξε, ὅταν θέλῃ, ἐπανελάμβανεν ἢ ὑποδιευθύντρια, πόσῃ ἐργασίαν δύναται νὰ κάμῃ. — *Ὡ μητέρες, σεῖς, αἵτινες τόσον τρέμετε διὰ τὰ φίλτατά σας, σεῖς, αἵτινες φοβεῖσθε μήπως ὀλίγη ἀνάγνωσις, ὀλίγη γραφὴ καταπονήσῃ τὰ γαππητά σας τέκνα, αἵτινες φρονεῖτε ὅτι εἶνε τόσον φυσικὸν νὰ μὴ μένωσι πολὺν χρόνον τὰ παιδιά προσηλωμένα εἰς μίαν ἐργασίαν, ἀλλ' ὡς τὰ πτηνὰ πετώσιν ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον κελαιδοῦντα οὕτως ἐκεῖνα πρέπει συχνὰ νὰ μεταβάλλωσι τόπον καὶ νὰ κινῶνται, μειδιᾶτε ἴσως καὶ νομίζετε ὅτι εἶνε πλαστὸν τὸ διήγημα τοῦτο! *Ὅχι, εἶνε ἀληθινὴ ἢ ἱστορία αὕτη, ἢ διηγοῦμαι!... Ἡ Νανίνα ὑπῆρξε, τὴν εἶδα, τῇ ὠμίλῃσ' ἐναυλος ἔτι ἡγεῖ εἰς τὰ ὠτά μου ἢ ἐναρμόνιος φωνή της. Δὲν ἀπετέλει δὲ, τὸ χεῖριστον, ἐξαίρεσιν ἢ Νανίνα, ἢ τύχη αὐτῆς εἶνε ἢ κοινὴ τύχη τῶν πλείστων ἐκ τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ, τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ὄντων, ἅτινα ἀπόκληρα ἀληθῆ τῆς κοινωνίας οὐδέποτε ἐγνώρισαν οὔτε τῆς οἰκογενείας τὰς ὁμοίους, οὔτε τὰ ἀθύρματα τὰ παιδικὰ, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν ἐκ τῶν τέρψεων ἐκείνων, τὰς ὁποίας τόσον ἀγαπᾷ ἢ ἀδύνατος ἡλικία.

*Ἐνα μόνον σκοπὸν προτίθενται οἱ γονεῖς τῶν πῶς νὰ τὰ θρῆψουν. Ἡ ἐνδυσμασία, εἶνε δευτερεῦον πρᾶγμα. Μὲ τὰ ῥάκη τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς δύναται ἢ γυνὴ ὅταν ἦεν ὀλίγον προσεκτικὴ καὶ φιλόπονος νὰ καλύψῃ τὴν γυμνότητά των, ἀλλὰ περὶ τῆς τροφῆς, περὶ τῆς κατοικίας, τί νὰ γείνη; Τί δὲ ἂν ἐκ τῆς πτωχικῆς καλύβης φυγαδευθῇ καὶ ἡ ὑγεία;

*Ἡ κυρία Ῥηγίνα, ἢ ὑποδιευθύντρια, κακῶς μετεχειρίζετο τὸ κοράσιον, διότι καὶ πρὸς αὐτὴν ποτε οὕτω προσεφέροντο οἱ ἀνώτεροι. Οἱ πτωχοὶ δὲν ἔχουσι παιδικὴν ἡλικίαν· εἶνε πάντοτε κακοσυνδεδυμένοι καὶ σκαιοὶ, ἀνευ χάριτος, ἀνευ θελημάτων. Ἀποτελοῦσι δὲ δύο τάξεις χωριστάς, ὧν τὴν μίαν ἀποτελοῦσιν οἱ ἔχοντες μᾶλλον ἀδύνατον τὴν κοῤῥασιον καὶ τούτους τοὺς θερίζει ὁ θάνατος, τὴν δ' ἄλλην οἱ ῥωμαλεώτεροι, οὗς ἀποσκληρύνουσιν αἱ στερήσεις καὶ καθιστῶσιν αὐτοὺς ἰσχυροτάτους διὰ τὸ ἀγαθὸν ἢ διὰ τὸ κακόν!

*Ἡ μικρὰ μας Νανίνα ἦτο τὸ πέμπτον τέκνον

τοῦ Ἰωάννου Λαρόου, ἐργάτου κτίστου, καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Λευκῆς, ἥτις ἦτο πλύστρια. Εἰργάζοντο καὶ οἱ δύο ὡς δοῦλοι, ἀπὸ βαθυτάτης πρώτης ἕως ἐσπέρας, καὶ ἐκέρδαινον καθ' ἐκάστην ἐργασίον ἡμέραν 4 φρ. καὶ 50 λεπτά. Ἀφαιρουμένων τῶν κυριακῶν, τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἅς δὲν ὑπῆρχεν ἐργασία, τί ἀπέμενε διὰ νὰ τραφῶσι, νὰ ἐνδυθῶσι, νὰ πληρώσωσι τὸ ἐνοίκιον πέντε τέκνα, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ; *Ὅθεν ἅμα τὰ μικρὰ ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ περιπατῶσι μόνα, ἐσχέπτοντο οἱ γονεῖς νὰ τοῖς δώσωσιν ἐργασίαν. Ἡ μεγαλητέρα κόρη, δώδεκα μόλις ἐτῶν, εἰργάζετο εἰς τινὰ σιδυρότριαν· εἰρχοντο ἔπειτα δύο ἄρρενα, τὸ ἐν ἦτο δέκα ἐτῶν καὶ τὸ ἄλλο ἐννέα· καὶ τὰ δύο ταῦτα εἶχον εἰσαχθῆ εἰς τι μηχανουργεῖον, ἔθλα ἀντὶ καθημερινῶν μόχθων, κατὰ πολὺ ὑπερβαίνοντων τῆς ἡλικίας αὐτῶν τὴν δύναμιν, ἀπελάμβανον τὰ δύο των ἐν φράγκον καθ' ἐκάστην! Μετὰ τὰ δύο ἄρρενα εἰρχετο ὀκταετὲς κοράσιον, ὅπερ ἐκέρδαινον ὀκτὼ ὀβολοὺς τὴν ἡμέραν εἰς τι μεταξουργεῖον. Μὲ τοὺς ἑξ ὀβολοὺς τῆς Νανίνας τὰ παιδιά ἔφερον εἰσόδημα εἰς τὴν πατρικὴν καλύβην 4 φρ. 70, ὥστε τὸ ὅλον τῆς οἰκογενείας εἰσόδημα ἦτο 6 φρ. 20.—Ἡμέραν τινὰ ὁ πατὴρ κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ τρίτου πατώματος οἰκοδομουμένης τινοῦ οἰκίας· μετηνέχθη εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν.

*Ἡ ταλαίπωρος Λευκὴ ἔκλαυσε πικρῶς τὸν ἄνδρα της, ὅστις ἦτο καλὸς ἄνθρωπος, ἀπληπίετο δὲ ὅταν ἤρχιζε νὰ σκέπτηται πῶς θὰ συνετῆρει εἰς τὸ μέλλον τὴν οἰκογενεῖάν της. Μάτην οἱ γείτονες τὴν παρηγόρουσαν λέγοντες ὅτι τὰ παιδιά ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ ἐργασθῶσιν, ἢ Λευκὴ ἦτο ἀπαρηγόρητος καὶ ἀπληπισμένη.

Τὴν ἐπομένῃ ἡμέρᾳ περιέβαλε τὸν σκουφὸν των δι' ὀλίγης μαύρης σκέπης, ὅπερ ἦτο τὸ μόνον ὑπὸ τῆς πενίας αὐτῆς ἐπιτρεπόμενον ἐξωτερικὸν σημεῖον πένθους καὶ δὲν εἰργάσθη, ἀλλὰ τὸ ἐσπέρας αἱ μερίδες καὶ τὸ πτωχικὸν γέφυμα ἦσαν μικρότεροι τοῦ συνήθους, μικροτάτη δὲ πασῶν ἡμερῆς τῆς μητρὸς. Αἱ στερήσεις, ἢ κακοπάθεια, ἢ ἀνάγκη ἐπουλώνον ὅπως δὴ ποτε τὰς ἐκ τοῦ πένθους πληγὰς· ὅθεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἢ ἐργασία καὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν τέκνων ἔβαινεν ἀπροσκόπως.

Καθ' ἢν στιγμήν ἀρχεῖται ἡ ἡμετέρα διήγησις, εἰσῆρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἐργασίας τοῦ χειροκτιστοῦ ἢ Κυρία Ζαφέτου, ἥτις ἦτο ἢ διευθύντρια. Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς γυναικὸς ταύτης οὐδὲ ὅπως ὑπεδήλου εὐγένειαν αἰσθημάτων ἢ καταγωγῆς. *Ἦτο μικροῦ ἀναστήματος, παχεῖα, τὸ πρόσωπόν της ἐδείκνυε σκληρότητα καὶ ἦτο τραχεῖα ἢ προφορὰ της. Διὰ βλέμματος διαπεραστικοῦ περιέλαβε τὸ ἐργαστήριον, ἔθλα ἅμα τῇ παρουσίᾳ της εἶχεν ἐπικαθήσει ἢ σιγή. *Ἐ-

πειδὴ οὐδένα λόγον εὑρίσκειν ἵνα ἐπιτιμήσῃ τιὰ τῶν ἐργατίδων, ἤθελε δὲ πως κατὰ τὸ λεγόμενον νὰ ξεθυμάνῃ, ἀπετάθη πρὸς τὴν Νανίνην, ἣτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔτυχε νὰ καταβῆ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς καθίσματος ἵνα σηκώσῃ τὴν κλωστήν της, ἣτις τῇ εἶχε πέσει.

— Πόσον εἶσαι ἀπόσεκτος! Ἀφίνεις καὶ πίπτει ἡ κλωστή σου! Καὶ ἄς ἴδωμεν, αὐτὴν τὴν ἐργασίαν μόνον ἔκαμες ἀπὸ τὸ πρῶν, εἶνε δύο ἢ ὥρα. Ἄν ἕως τὸ ἐσπέρας δὲν εἶνε ἔτοιμοι αἱ ἑκατὸν δωδεκάδες δὲν θὰ πληρωθῆς, νὰ τὸ ἡξεύρης! — Κυρία Ῥηγίνα, δὲν ἐπιβλέπεις λοιπὸν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ τοῦ κορασίου;

— Δὲν κάμνω ἄλλο παρὰ νὰ τὴν καθιστῶ προσεκτικὴν, κυρία, ὑπέλαβεν ἡ κυρία Ῥηγίνα.

— Λοιπὸν, νὰ τὴν διώξωμεν.

— Ὁχι, κυρία μου, σὰς παρακαλῶ, μὴ μὲ διώξετε. Ἡ μητέρα μου ἔχει τόσα βάσανα, πόσον θὰ τὴν λυπήσω! Συγχωρήσατέ με!

Καὶ τὸ πτωχὸν κοράσιον ἔτεινεν ἱκετευτικῶς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὥστε συνεινήθη πως ἡ διευθύντρια καὶ ἐπανελάβε μὲ ὕφος γλυκυτέρον.

— Ἄς ἦνε· ἄς δοκιμάσωμεν ἀκόμη, ἀλλὰ πρόσεξε, ἄμα ἀκούσω νέον παράπονον ἐναντίον σου ἢ σὲ ἀποβάλω. Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἐξῆλθεν.

— Ἡκουσες, κόρη μου, τί εἶπεν ἡ διευθύντρια, προσέθηκεν ἡ κυρία Ῥηγίνα, ἔχε τὸν νοῦν σου καὶ ἠπειλήσε τὸ κοράσιον διὰ τοῦ δακτύλου.

Ἐτρεμεν ὅλη ἡ ταλαίπωρος Νανίνη, διότι ἐφοβεῖτο πολὺ τὴν κυρίαν Ῥηγίναν διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν· Ἡμέραν τινὰ ἡ διευθύντρια εἶχε καλέσει εἰς τὸ δωμάτιόν της τὴν Νανίνην ἐπὶ τῇ προσάσει μὲν ὅτι θὰ τῇ δώσῃ σακχαρωτὰ, πράγματι δὲ ἵνα μάθῃ παρὰ τοῦ παιδίου τί ἔκαμνον καὶ τί ἔλεγον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ της ἡ ὑποδιευθύντρια καὶ αἱ ἐργάτιδες. Τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν εἶχεν ἴδει σακχαρωτὰ, εἶχεν ἀπαντήσει μὲ ὅλην τὴν ἀφέλειαν εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῆς κυρίας Ζαφέτου· ἦτο ἐξαιρετὸς τὸ παιδίον, ἡδύνατο νὰ μὴ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν;

Ἡ κυρία Ζαφέτου ὀργισθεῖσα δι' ὅσα ἤκουσεν ἐπιτιμήσε σφόδρα τὰς ἐργάτιδας· ὅθεν ὅλαι ἐμίσησαν τὸ πτωχὸν κοράσιον. Μόνος ὁ ὑπηρέτης, ὁ Ἰωάννης, τὸ ὑπερησπίζετο, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτο πάντοτε παρών. Ὅσάκις ὁ ἀγαθὸς ἐκείνος ἀνθρώπος ἐτελείωνε τὴν ἐργασίαν του ἐβοήθει τὴν μικρὰν εἰς τὸ ἰδικὸν της ἔργον καὶ ταχέως παρελάμβανε τὰ χειρόκτια καὶ τὰ ἐκόμιζε πρὸς τὸν βαφέα. Ἦτο πατὴρ ἐκείνος καὶ εἶχε θυγατέρα, ἣν ἡδύνατο ἀνθρωπίνως νὰ ἀνατρέφῃ καὶ νὰ τὴν πέμψῃ εἰς τὸ σχολεῖον, διότι ἀπελάμβανε χίλια πεντακόσια φράγκα κατ' ἔτος. Ὁργίζετο δὲ πολὺ ὁ ἀγαθὸς Ἰωάννης ὅταν τὰ δύο τέκνα τῆς κυρίας Ζαφέτου εἰσέβαλλον εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ ἤρχιζαν νὰ πηδῶσι, νὰ φωνάζωσι, νὰ κλαίωσι καὶ νὰ ταράττωσι τὰ πάντα.

Ἡ παρουσία των ἀπησχόλει τὴν Νανίνην, ἣτις ἦτο ἀκριβῶς κατὰ ἓν ἔτος μικροτέρα τοῦ Παύλου, τοῦ νεωτέρου τῶν τέκνων τῆς κυρίας Ζαφέτου. Καὶ τότε, ὅταν ἔβλεπε τὴν μικρὰν ἀπασχολουμένην, ἐβρόντα ἡ κυρία Ῥηγίνα, τόσον πολὺ, ὥστε ἐτόλμησέ ποτε ὁ Ἰωάννης νὰ τῇ εἴπῃ·

— Ὁὐ ἐκάμνετε καλλίτερα νὰ παραπονηθῆτε πρὸς τὴν κυρίαν διὰ τὸν θόρυβον, τὸν ὁποῖον κάμνουσι τὰ τέκνα της, παρὰ νὰ ὀργίζεσθε κατὰ τῆς πτωχῆς Νανίνης, διότι ὡς παιδίον τὰ παρατηρεῖ. Ἐξ ἑτῶν παιδίον εἶνε τὸ ταλαίπωρον!

— Νὰ κυτάζῃς τὴν ἐργασίαν σου σὺ, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μοὶ κάμνης παρατηρήσεις.

— Ἡ ἐργασία ἡ ἰδική μου δὲν σὰς ἐνδιαφέρει, κυρία Ῥηγίνα, δὲν εἶμαι σκλάβος σας!

— Δὲν ἡξεύρεις λοιπὸν ὅτι ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τῆς κυρίας ἐγὼ διευθύνω ἐδῶ μέσα;

Οὕτως ἐξηκολούθει τραχυόμενος βαθμικῶν ὁ διάλογος ὅτε εἰσῆλθεν ἡ κυρία Ζαφέτου. Ἡ κυρία Ῥηγίνα παρεπονήθη ὅτι τὴν ὕβρισεν ὁ Ἰωάννης, ἐκείνος δ' ἀνέφραε πρὸς τὴν διευθύντριαν τὸν ἀληθῆ λόγον τῆς διαμάχης.

Ἡ κυρία Ζαφέτου, ἣτις ἔτυχε νὰ ἦνε εἰς τὰ καλά της, διέταξε νὰ σιωπήσουν ὅλοι, ἔπειτα δὲ ἠσπάσθη τὰ φίλτατά της, τὰ ἔστειλεν εἰς ἄλλο δωμάτιον καὶ οὕτω τὰ πάντα ἠσύχασαν. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ κυρία Ῥηγίνα εἶχε πλέον κεκηρυγμένον πόλεμον κατὰ τοῦ πτωχοῦ κορασίου. Ἐπεζήτηε τὴν ἀποβολὴν τῆς Νανίνης, ταχέως δὲ παρουσιάσθη ἀρμαδιὰ πρὸς τοῦτο περίστασις.

Ὁ Παῦλος εἶχε μεταξὺ ἄλλων μίαν κοῦκλαν, τὴν ὁποῖαν ὠνόμαζε Καθῖρ καὶ τὴν ὁποῖαν ἠγάπα κατ' ἐξοχὴν, διότι ἡδύνατο ὅσον ἐπιθύμει ἡ καρδιά του νὰ τὴν βασανίζῃ χωρὶς ἐκείνη νὰ συντρίβεται. Ἡ Νανίνη, ἣτις οὐδὲ εἰς τὸν ὕπνον της εἶχε ποτε ἰδεῖ κοῦκλαν, καταλήφθη πρῶτον μὲν ὑπὸ εὐσπλαγγικωτάτων αἰσθημάτων πρὸς τὴν Καθῖρ, ἣν ἔβλεπε τόσον κακῶς νὰ μεταχειρίζεται ὁ Παῦλος, ἔπειτα δὲ καὶ ὑπὸ μητρικῆς τρυφερότητος. Τὸ συναίσθημα, ὅπερ πρῶτον ἀφυσπνίζεται εἰς τὰ κοράσια εἶνε τὸ τῆς μητρότητος. Τὸ κοράσιον ἀγαπᾷ νὰ νανουρίζῃ, νὰ περιποιῆται, νὰ περιθάλπῃ εἴτε ζῶν τι εἴτε καὶ ἀπλοῦν κομμάτιον ξύλου, εἰς ὃ δίδει ὑπαρξίν καὶ ζῶν ἡ παιδικὴ φαντασία! Ἡ Νανίνη ἦτο τὸ μικρότατον τέκνον τῆς οἰκογενείας της, πολλὰκις εἶχε χρησιμεύσει ὡς κοῦκλα εἰς τὰς ἀδελφὰς της, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ταλαίπωρος ἕως τῶρα δὲν εἶχεν ἀκόμη εὑρεῖ τι οὔτε πρόσωπον οὔτε πρᾶγμα, ἐφοῦ νὰ ἐκχύσῃ τὴν πληθώραν ἐκείνην τῆς παιδικῆς τρυφερότητος, ὑπὸ τῆς ὁποίας ὑπερεξεγείλιζεν ἡ μικρὰ της καρδιά! Ὅλη της λοιπὸν ἡ ἀγάπη συνεσωρεύθη ἐπὶ τῆς Καθῖρ, ἣν καὶ αὐτὴ ἦτο τὸ ἐλεεινότερον ἀθύρμα ἐξ ὁ-

των κόρη ἠδύνατο νὰ ποθήσῃ. Διὰ τὴν Νανίνην ἦτο τὸ ὄγδονο θαῦμα τοῦ κόσμου.

Ἡμέραν τινα, καθ' ἣν ὁ Παῦλος ἐσοφίσθη νὰ θέσῃ τὴν κοῦκλάν του εἰς τὸν καδίσκον τὸν πρὸ τῆς βρούσεως τῆς κειμένης ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ κα-
ταστήματος, ἐπορεύθη ἡ Νανίνη ἐκεῖ ἵνα πλύνῃ τὰς χεῖράς της, ἀφ' οὗ εἶχε περατώσει τὸ λι-
τότατον πρόγευμά της. Τὸ κοράσιον εἶδεν αἰ-
φνης λοιπὸν τὴν ἀγαπητὴν Καδὶρ εἰς ἐλεεινὴν
κατάστασιν, ἦτο παγωμένη! Ἀμέσως τὴν ἔλα-
βεν ἡ Νανίνη εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ ἔτρεξε
νὰ τὴν σκεπασῇ μὲ τὸ ἐπανωφόριόν της. Κάθισε
αὐτοῦ εἰς τὴν ζέστην, καλὴ μου, ἔλεγεν εἰς
τὴν Καδὶρ, ἀπόψε ὅταν θὰ φύγω, θὰ σὲ βάλω
εἰς τὴν πολυθρόναν τῆς κυρίας καὶ θὰ κοιμηθῆς
ἡσυγῆ, δὲν θὰ σὲ βασανίζῃ ἐκεῖνος ὁ κακὸς ὁ Παῦ-
λος! Καὶ ταῦτα εἰποῦσα κατησπάσθη τρυφερώ-
τατα τὸ ἀκομφον ξυλάριον, ἔπειτα δὲ τὸ ἐτύ-
λιξε μὲ τὸ ἐπανωφόριόν της, τὸ ὁποῖον ἔθηκε
πάλιν εἰς τὸ ἑμάριον καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν θέσιν
της καὶ ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν της.

Ἡ κυρία Ῥηγίνα κατὰ τὸ σῆμα πολὺ ἐπε-
τίμησε τὴν μικρὰν λέγουσα ὅτι ἡ ἐργασία, ἣν
εἶχε κάμει δὲν ἤξιζε τίποτε καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ
τὴν ἀρχίσῃ ἐξ ἀρχῆς. Ἡ Νανίνη οὐδὲν ἀντέλεγεν,
ὅπερ ἔτι μᾶλλον ἐτράχυνε τὴν ὑποδιευθύντριαν,
ἥτις ἐπορεύθη εἰς τῆς κυρίας Ζαφέτου νὰ ὑπο-
βάλῃ τὰ παράπονά της. Ἡ διευθύντρια ὑπῆγε
νὰ ἴδῃ μόνη της τὸ ἔργον τῆς μικρᾶς καὶ τὴν
ἐπετίμησε καὶ αὐτὴ λέγουσα ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς
πρέπει πλεονέκτερον νὰ προσέχῃ. Ἄλλ' ἡ κυρία
Ῥηγίνα ἐξῆλθεν ἠττημένη τοῦ μικροῦ τούτου
καὶ ἀνίσου ἀγώνος, διότι ἐκεῖνη ἤθελε νὰ ὑπο-
χρεώσῃ ἡ διευθύντρια τὴν Νανίνην νὰ ἐπαναρ-
χίσῃ τὴν ἐργασίαν της* ὅθεν νέα ἀφορμὴ κατα-
διώξεως κατὰ τῆς μικρᾶς.

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος, ἐπειδὴ δὲν ἦτο
ἐκεῖ ὁ ὑπκρέτης, παρακάλεσεν ἡ κυρία Ζαφέτου
τὴν ὑποδιευθύντριαν νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ ὑ-
πάγῃ αὐτὴ νὰ ὀδηγήσῃ τὰ τέκνα της ἐκ τοῦ
σχολείου εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπερ καὶ εὐχαρίστως
ἔπραξε διότι ἔνεκα τοῦ μίσους της πρὸς τὴν μι-
κρὰν εὗρισκεν ὅτι ἦσαν ἀγγελοὶ τὰ τέκνα τῆς
κυρίας Ζαφέτου. Οἱ κκ. Ἀλέξανδρος—οὕτως ὠ-
νομάζετο τὸ μεγαλύτερον—καὶ Παῦλος ἐπανελ-
θόντες οἴκαδε ἤρχισαν τὰ παταγώδη παιγνιδία
των εἰς τὸ ἐργαστήριον, μετὰ ταῦτα δὲ ὅλοι ἐκά-
θισαν εἰς τὴν τράπεζαν. Ἡ κυρία Ῥηγίνα συνέ-
τραγε μετὰ τῆς διευθυντρίας, αἱ ἄλλαι ἐργάτιδες
εἰς ἰδιαιτέραν τράπεζαν, ἡ δὲ πτωχὴ Νανίνη πα-
ρέμνεεν εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ ἐκεῖ ἔτρωγεν ὀ-
λίγον ἄρτον καὶ ὀλίγον τυρόν. Ἡτο ἡ ὠραιότεν
τῆς ἡμέρας—διότι μία ὥρα ἀναψυχῆς παρείχετο
εἰς τὰς ἐργάτιδας, καθ' ἣν καὶ ἐγευματίζον—
διὰ τὴν μικρὰν ἡ ὥρα ἐκεῖνη. Ἀφ' οὗ ἔτρωγε
τὸν ἄρτον της, ἀνέβαιναν ἐπὶ τινος ἑδρας καὶ
παρατῆρει τοὺς ἕξω διερχομένους. Ὅταν ἐπα-

νῆλθεν ἡ ὑποδιευθύντρια εἰς τὸ δωμάτιον τῆς
ἐργασίας ἐφαίνετο κατελιημμένη ὑπὸ μεγάλης
χαρᾶς· ἐψιθύριζε τι εἰς τὰς ἐργάτιδας, τινὲς
τῶν ὁποίων τῇ ἀπεκρίνοντο εἶνε ἀδύνατον! Τὸ
μυστικὸν διεδίδετο χαμηλῇ τῇ φωνῇ εἰς ὅλον
τὸν κύκλον, ἡ δὲ κυρία Ῥηγίνα ἔρριπτεν ἀπὸ
καιροῦ εἰς καιρὸν βλοσυρώτατα βλέμματα πρὸς
τὸ κοράσιον, ὅπερ ἄλλως ἦτο ἀπὸ πολλοῦ συ-
νειθισμένον εἰς τοιαύτας φιλοφρονήσεις.

Τέλος εἰσῆλθεν ἡ κυρία Ζαφέτου παρακολου-
θουμένη ὑπὸ τοῦ Παύλου, ὅστις ἐκράτει χαρ-
τίον πλήρες σακχαρωτῶν, τὰ ὁποῖα ἐρράντιζε
διὰ τῶν δακρῶν του.—Μὴ κλαίης, ἀγγελέ μου,
ἔλεγεν ἡ μήτηρ ὡχρὰ ὑπὸ τῆς ὀργῆς, μὴ κλαίης
καὶ ἐγὼ θὰ τὰ διορθώσω.

Σιγὴ ἄκρα ἐπεκράτει εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ὅ-
λων τὰ βλέμματα ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς τὴν
Νανίνην.

— Παλχοκόριτσο, ἐφώνησεν ἡ κυρία, δὲν ἀρ-
κεῖ ὅτι σὲ πληρώνω, θέλεις νὰ κλέπτῃς καὶ τὰ
παιγνιδία τῶν τέκνων μου;

— Ἐγὼ; ἀνέκραξε τὸ ταλαίπωρον, γινόμε-
νον λευκὸν ὡς τὸ μανδῆλιον.

— Θέλεις λοιπὸν νὰ κρύψῃς τὸ ἐγκλημά σου,
ἀδιάντροπη; δὲν ἤξεύρεις ὅτι ἔχω τὴν ἀπό-
δειξιν τῆς κλοπῆς σου; ἴδου ἡ κοῦκλα! Καὶ
λέγουσα ταῦτα ἔδειξε τὴν Καδὶρ, ἣν ἔως τότε
ἔκρυπτεν ὑπὸ τὴν ποδιάν της, περιβεβλημένην
τὸ ἐπανωφόριον τῆς μικρᾶς.

— Κυρία μου! . . .

— Σὺ τὴν ἐπῆρες ναὶ ἡ ὄχι. . . .

— Ναί, ἐψιθύρισε τὸ παιδίον! . . .

— Τὸ ὁμολογεῖ, ἀνέκραξεν ἡ κυρία Ῥηγίνα!

— Ἄλλ' ὄχι διὰ νὰ τὴν κλέψω, σὰς ὀκί-
ζομαι. . . .

— Ἀρκεῖ. Ὁχλὴ βάσανα πάλιν ἡ μητέρα
σου. . . Πρέπει νὰ φύγῃς ἀμέσως, δὲν σὲ θέλω.
Κυρία Ῥηγίνα, νὰ τὴν ὀδηγήσῃς εἰς τὸ σπίτι
της, νὰ δώσῃς εἰς τὴν μητέρα της τούτους τοὺς
δεκαοκτὼ ὀβολοὺς διὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἡ-
μέρας καὶ νὰ γνωστοποιήσῃς εἰς αὐτὴν τὴν δια-
γωγὴν τῆς κόρης της! Ἐλα ἐδῶ, Παῦλέ μου,
ἀγγελέ μου, δὲν εἶνε τίποτε! μὴ σὲ μέλει! Μὴ
κάμνης μορφοσμούς εἰς αὐτὸ τὸ ἀχρεῖον κορά-
σιον, δὲν ἀξίζει τὸν κόπον. Τυχῶς, κυρία Ῥη-
γίνα.

— Κυρία, κυρία μου! ἀνέκραξεν ἡ πτωχὴ.

— Ἀρκεῖ, ἀρκεῖ, ἀπάντα ἡ κυρία Ζαφέτου.
Ἐξῆλθε τέλος παρακολουθουμένη πάλιν ὑπὸ τοῦ
Παύλου, ὅστις ἔσυρεν ἀπὸ τῶν ποδῶν καὶ τὴν
Καδὶρ

Χωρὶς παντάπασιν ἀπὶδῆ εἰς τὰ δάκρυα,
τὰ ὁποῖα ἔπνιγον τὴν μικρὰν, ἡ κυρία Ῥηγίνα
ἔρριψεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς τὸ κάλυτρον ἐπα-
νωφόριον, τὸ ὁποῖον πρὸ μικροῦ ἐσκέπαζε τὴν
Καδὶρ καὶ τῇ ἔκαμε σημεῖον νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ.

— Ὡ ὄχι, ὄχι, ἐφώνει στεναζούσα ἡ Να-

νίνη, τῆς ὁποίας ἐξωγοῦτο τὸ μικρὸν στῆθος ὡς ἂν ἐμελλε νὰ ἐκραγῆ. Οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ κάμψῃ τὴν σκληρὰν καρδίαν τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις εἶτε ἐκ ματαιότητος εἶτε ἐξ ἀνοησίας ἐβασάνιζεν ἑξαστὲς παιδίον!

Πολλὰς ἐργατίδας συνεκίνησεν ἡ τύχη τῆς πτωχῆς Νανίνης, ἀλλ' οὐδεμίαν ἐτόλμα νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισίν της καὶ ὁ ἀγαθὸς ὑπὸ ῥέτης δὲν ἦτο ἐκεῖ. Ἡ Νανίνη ἔρριψεν ὑστατον βλέμμα ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ της καθίσματος, ὅπερ ἄφινε κενὸν καὶ τραχέως συρθεῖσα ἀπὸ τοῦ βραχίονος ἠναγκάσθη νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὑποδιευθύντριαν. Τοῦ ταλαιπώρου παιδίου ἔτρεμον τὰ γόνατα καὶ παρ' ὀλίγον ἐπιπτε καθ' ὁδὸν καὶ ἦτο μακρὰ ἡ ὁδὸς ἡ ἀγούσα ἀπὸ τοῦ χειροκτιοποιείου εἰς τὴν καλύβην τῆς Λευκῆς, ἐπάγωνε δ' ἅμα καὶ ἀπετύφλου ἡ ὀμίχλη ἡ πυκνή. Τὸ παιδίον δὲν ἔκλαιε πλέον, ἔκαιεν ἡ κεφαλὴ του, ἦτο ζαλισμένον, ψυχρὸς ἰδρῶς τὸ περιέριερεν, ἐβάδιζεν ὡς ἐν ὄνειρῳ.

Ἡ Λευκὴ παρεσεύαζε τὸ φαγητὸν τῶν τέκνων της ὅταν εἰσῆλθεν ἡ κυρία Ῥηγίνα μὲ τὴν Νανίνην.

— Σὰς φέρω τὴν κόρην σας, κυρία, εἶπεν ἡ ὑποδιευθύντρια. Ἡ κυρία δὲν τὴν θέλει πλέον εἰς τὸ κατάστημα* ὄχι μόνον εἶνε ὀκνηρὰ, ἀλλὰ καὶ κλέπτρια. Σὰς ἔφερα καὶ τὸν μισθὸν της τῶν τριῶν τελευταίων ἡμερῶν. Χαίρετε.

Ἀπερίγραπτος εἶνε ἡ αἰσθησις, ἣν ἐνεποίησαν αἱ λέξεις αὗται ἐπὶ τῆς δυστυχοῦς μητρός. Παρετήρησε τὸ τέκνον της, ἔπειτα δὲ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ βραχίονος τὴν κυρίαν Ῥηγίναν ἐτοιμαζομένην νὰ ἀπέλθῃ.

— Ὅχι, κυρία, τῆ λέγει, δὲν θὰ ἀπέλθετε πρὸ τοῦ μοι εἶπητε τί ἔκλεψεν ἡ κόρη μου.

— Τὴν ὠραίαν κοῦκλαν τοῦ κυρίου Παύλου, ἀπάντησεν ἡ κυρία Ῥηγίνα.

Ἡ Λευκὴ ὠχρίασεν.

— Καὶ ποῦ εἶνε ἡ κοῦκλα, ἠρώτησεν ἡ μητέρα τὴν Νανίνην, ἥτις τὴν παρετήρει μὲ ἀοικτοῦς ὀφθαλμοὺς ὡς παράφρων.

— Νὰ δὰ ἡ ὠρα, ὅπου θὰ τῆ τὴν ἀφήναμεν ἀκόμη, ἀπεκρίθη ἡ κυρία Ῥηγίνα, ζητοῦσα νὰ παλλαγῇ ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς Λευκῆς.

— Ἀλήθεια εἶνε αὐτὰ, παιδί μου;

Τὸ παιδίον ἔκλινε κάτω τὴν κεφαλάν.

— Δὲν ἀποκρίνεσαι; Ἐκλεψες τὴν κοῦκλαν;

— Ὅχι, ὄχι, μητέρα μου.

— Γεῦστρια! ἀνέκραξεν ἡ κυρία Ῥηγίνα, δὲν τὴν εἶχες εἰς τὸ ἐπανωφώριόν σου.

— Ναί.

— Ποῖος τὴν ἔβαλεν ἐκεῖ; ἠρώτησεν ἡ μητέρα ἀγωνιώσα.

— Ἐγὼ! . . . καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ τὸ παιδίον.

— Βλέπετε, εἶπεν ἡ ὑποδιευθύντρια, προσέχετέ την διότι ἔχει ἐλαττώματα. Καὶ ἀπῆλθεν.

Ἐἶχον συναγθῆ εἰς τὴν θύραν τινὲς ἐκ τῶν γειτόνων διὰ νὰ ἴδωσι τὰ γινόμενα. Ἡ κυρία Ῥηγίνα ἀναχωροῦσα εἶχε ποιήσει γνωστὸν εἰς αὐτοὺς τὸ πρᾶγμα, ἀπῆλθε δὲ ἀφροντίς καὶ ἀμέριμνος ἡ φούλη καὶ ταπεινὴ ψυχὴ!

Ἐπλησίασε τότε πρὸς τὸ τέκνον της ἡ ταλαιπώρος μητέρα.

— Δὲν βλέπεις, παιδί μου, τὴν δυστυχίαν μας; τῆ λέγει· τί νὰ σὲ κάμω τώρα; ποῖος σὲ θέλει πλέον;

— Μητέρα, ὄχι, δὲν ἤθελα νὰ τὴν πάρω! . . . νὰ τὴν ζεστάνω, μητέρα . . . εἰς τὸ ἐπανωφώριόν μου . . . ὄρκον . . . συγχώρησέ με . . . Καὶ ἦτο ἐλεεινὸν τὸ παιδίον.

— Καλὰ, εἶπεν ἡ μητέρα ζητοῦσα νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν της. Γονάτισε ἐκεῖ καὶ θὰ μείνης νηστικὴ ἀπόψε.

— Ναί, μητέρα, ὅ,τι θέλεις, μὰ δὲν ἔκλεψα . . . Ὁ Θεὸς θὰ σοῦ εἰπῇ πῶς δὲν ἔκλεψα.

Τὰ ἄλλα τέκνα τῆς χήρας ἐκοιμήθησαν. Ἡ Νανίνη μένει γονατιστὴ, νηστικὴ καὶ σιωπᾶ. Ἄν δὲν ἤκουε τοὺς μικροὺς στεναγμοὺς της τῆς ἀθώας, θὰ ἐνόμιζες ὅτι κοιμᾶται.

Καὶ ὅταν ὅλα τὰ εἶχε καταλάβει ὁ ὕπνος, ἐπλησίασεν ὑποτρέμουσα ἡ μητέρα, ἔλαβεν εἰς τὰς πτωχικὰς ἀγκάλας της τὴν μικρὰν, τὴν ἔκδυσε καὶ τὴν ἔθηκε πλησίον της εἰς τὴν κλίνην ἀνησυχούσα διότι τῆς μικρᾶς ἔκαιον πολὺ ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ χεῖρες. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς νυκτὸς ἤρχισεν ἡ Νανίνη νὰ παραλαλή καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἡσυχάσῃ ἡ παραλήρησις ἐπετείνετο! δὲν ἀνεγνώριζεν οὐδένα καὶ ἐπεμαρτύρετο τὸν νεκρὸν της πατέρα ὅτι ἦτο ἀθῶα, ὅτι δὲν ἔκλεψεν. Τὰ ὀνόματα τῆς Καδῖρ, τῆς κυρίας Ζαρέτου καὶ τῆς κυρίας Ῥηγίνας ἐπανήρχοντο συγνάκις ἀτάκτως καὶ ἐν συγχύσει πρὸς ἄλλα εἰς τὸ παραληροῦν στόμα της. Περὶ τὴν πέμπτην πρωινήν ὥραν κατελήφθη τὸ μικρὸν ὑπὸ κοπώσεως καὶ ἐκοιμήθη, ἀλλὰ παράξενον ἦχον ἀπέδιδε τὸ στῆθός της καὶ ἐνόμιζες ὅτι ἠγωνία.

Ἄμα ἐξημέρωσεν, ἡ μητέρα ἐπορεύθη εἰς ἀναζήτησιν ἱατροῦ. Ἐξελθούσα τῆς οἰκίας ἀπήντησε τὸν ἀγαθὸν Ἰωάννην, ὅστις μαθὼν τὰ γινόμενα ἐξῆύρισε τὴν ὑποδιευθύντριαν, ἡ δὲ κυρία Ζαρέτου ἐδήλωσεν ὅτι ἂν αἱ σκηναὶ αὗται μεταξὺ τῶν δύο ἐξηκολούθουν ἤθελεν ἀποβάλλει ἀμφοτέρους. Οὕτως ἡσύχασαν τὰ πρᾶγματα, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης εἶχε τρέξει νὰ ἴδῃ τί γίνεται ἡ μικρὰ καὶ νὰ μαρτυρήσῃ εἰς τὴν μητέρα ὅτι ἡ μικρὰ δὲν ἦτο κλέπτρια. Ἄλλ' ἦτο ἀργὰ πλέον, τὸ κακὸν εἶχε γείνει. Ὅπωςδῆποτε ἔμεινεν ἡ μητέρα μὲ τὸ τέκνον της καὶ ἐπορεύθη ὁ Ἰωάννης εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἱατροῦ. Ὁ ἱατρὸς ἦλθεν, ὁ ἱατρὸς τοῦ νοσοκομείου, αὐτὸς ἐκαίνος, ὅστις εἶχέ ποτε σώσει καὶ τὴν κόρην τοῦ ἀγα-

Θοῦ ὑπηρετέου καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐθεώρει ὡς Θεὸν ὁ Ἰωάννης.

Ἦτο ἀνὴρ ὑψηλός, μὲ μεγάλας ὄφρεις, ἔχων διαπεραστικὸν τὸ βλέμμα. Ἦτο ὠχρὸς καὶ εἶχεν εὐρὴ τὸ μέτωπον. Μόνον τὸ μειδιάμα ὑπεγλύκαιεν ὀλίγον τῆς ὄψεως αὐτοῦ τὸ αὐστηρὸν καὶ παγετώδες. Ἐλαβε τὴν χεῖρα τῆς μικρᾶς ἀσθενοῦς, ἐξήτασε τὸ στήθος τῆς...

— Ἐπρεπε ταχύτερα νὰ μὲ προσκαλέσητε, εἶπε πρὸς τὴν ἐξαλλὸν μητέρα.

— Ἀλλοίμονον! Ἰατρέ μου, τὴν νύκτα τῆς ἐφάνη ἡ ἀσθένεια. Καὶ διηγῆθη ἡ μήτηρ τὰ πάντα πρὸς τὸν ἰατρόν. Ὁ ἰατρὸς ἀνεσήκωσε τοὺς ὤμους.

— Εἶνε βαρεῖα τὸ παιδί καὶ ἐδῶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τὸ περιποιηθῆτε. Τυλίξατέ το καλὰ καὶ στείλατέ το εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Πολὺ ἐμόχθησεν ὁ ἰατρὸς ἕως οὔ νὰ καταπέσει τὴν πτωχὴν μητέρα ὅτι τὸ νοσοκομεῖον ἦτο εὐεργετικὸν κατάστημα· καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ φοβῆται. Δὲν ἤθελε νὰ στείλῃ τὸ τέκνον τῆς εἰς τὰ σπιτάλα. Ἐπὶ τέλους τὸ μικρὸν τετυλιγμένον εἰς ὅλα τὰ ῥάκη τῆς οἰκογενείας εἰσῆχθη ἐντὸς ἀμάξης, ἣν εἶχε φέρει ὁ Ἰωάννης, καὶ μετηνέχθη εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἡ τάλαινα μήτηρ μετὰ δακρῶν παρηκολούθει τὸ φίλτατόν τῆς ἀπαγόμενον καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἐξεφέρετο ἤδη νεκρόν! Καὶ ἅμα ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀκουέται ὁ κρότος τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης ἡγέρθη σχεδὸν ἀλλοφρονουσα ἵνα περιποιηθῆ τὰ ἄλλα ὄρφανά.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐπορεύθη ἡ μήτηρ εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἔθα χάρις εἰς τὴν ἀδειαν, ἣν τῇ εἶχε δώσει ὁ ἰατρὸς, τῇ ἠνοίχθησαν αἱ πύλαι. Εἶδε τὴν κόρην τῆς κειμένην ἐπὶ καθαρᾶς κλίνης, παρεκάλητο δὲ πλησίον εὐσεβῆς μοναχῆ ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἐλέου. Ὁ πυρετὸς ἐξήκολούθει, τὸ παιδίον δὲν ἀνεγνώρισε τὴν μητέρα του, ἐν τῇ παραληρήσει του δὲ ἀνέφερε μόνον τὴν Καδίρ.

— Θὰ ἀποθάνῃ τὸ τέκνον μου; ἤρώτα ἡ μήτηρ ὡς τρελλὴ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἐλέου, μετὰ ἤγου φωνῆς ἀνεκφράστου.

— Ἐγε ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, κυρά μου, ἀπήντα μετὰ φωνῆς γλυκείας ἅμα καὶ λυπηρᾶς ἡ μοναχῆ.

Ἡ Λευκὴ κλίνασα τὰ γόνατα προσήυχετο, ἐφάνη δ' εἰς τὴν πτωχὴν γυναῖκα ὅτι τὸ βασανιζόμενον ἐκεῖνο τεκνίον ἦτο τὸ ἀγαπητότατον εἰς τὴν καρδίαν τῆς, καὶ ὅτι εἶχεν ἀμαρτήσαι τιμωροῦσα αὐτὸ ἕνεκα τῆς κακεντρεχοῦς ἐκεῖνης Ῥηγίνας. Τί δὲν θὰ ἐδίδεν ἡ τάλαινα μήτηρ ἵνα ἐξαγγίση ἑαυτὴν ἐὰν ἦτο δυνατὸν ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἐκεῖνης. ὦ! πόσον θεομὴ ἦτο ἡ προσευχὴ τῆς! Πρὸς στιγμὴν ἐνόμιζες ὅτι εἰσῆκουσεν ὁ Θεὸς τῶν δεήσεων αὐτῆς, διότι ἡ Νανίνη εἶχε παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ παραληρῇ καὶ εἶχεν ἡσυχάσει.

Ἠγέρθη μετὰ προσοχῆς ἡ μοναχῆ καὶ ἔκαμε σημεῖον εἰς τὴν μητέρα νὰ λάβῃ τὴν θέσιν τῆς. Αὕτη δὲ ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ καθίσματος, ὕπερ εἶχε καταλείψει ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἐλέου καὶ προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς ἐπὶ τοῦ ἀγαπητοῦ ἐκεῖνου ὠχροῦ προσώπου, καρδακοῦσα νὰ ἴδῃ πότε θάνοιξουν τὰ μικρὰ βλέφαρα τῆς Νανίνης τῆς. Μία ὥρα εἶχε παρέλθει, ὥρα ἐλπίδος καὶ ἀγωνίας! Ὁ πυρετὸς ἤλαττοῦτο, ἡ Λευκὴ ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς τῆς τὰς μικρὰς χεῖρας τοῦ τέκνου τῆς. Μετ' ὀλίγον χαρίεν μειδιάμα ἐπέστυψε τὰ ὠχρὰ χεῖλη τῆς μικρᾶς ἀσθενοῦς, ἡνοίξε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἐφώνησε:— Μαμά! Ἡ Λευκὴ ἀφῆκε κραυγὴν, τὸ τέκνον τῆς τὸ φίλτατον τὴν εἶχε ἀναγνωρίσει. Ἡ μοναχῆ ἔσπευσε τότε ταχέως καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ ποσυροθῆ διὰ νὰ μὴ κουράσῃ διὰ τῆς συγκινήσεως τὴν μικρὰν. Καὶ ἀπεσύρθη ἡ μήτηρ ἔχουσα πλήρη ἐλπίδος τὴν καρδίαν. Τάλαινα μήτηρ! Ἡ Νανίνη τὴν ἠκολούθησε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐφ' ὅσον ἦτο ὀρατὴ, ἔπειτα ἔπιε τὸ φάρμακον, ὅπερ τῇ προσήνεγκεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἐλέου καὶ ἐκ νέου ἐβυθίσθη εἰς ὕπνον.

Ὁ ἰατρὸς ἐπανῆλθε τὸ ἔσπερας, ἔσεισε τὴν κεφαλὴν δεικνύων ὅτι δὲν ἦτο εὐχαριστημένος, διέταξεν ἄλλα φάρμακα, παρήγγειλεν εἰς τὴν μοναχὴν νὰ μὴ ἀπομακρυνθῆ τῆς κλίνης τοῦ παιδιοῦ, ἐξήτασε καὶ τοὺς λοιποὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀπῆλθεν.

Ἐπὶ δύο ἡμέρας ἡ κατάστασις τῆς μικρᾶς ἀσθενοῦς δὲν εἶχε μεταβληθῆ. Τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦτο Κυριακὴ, ἡ μήτηρ ἐκάθισε πλησίον τῆς Νανίνης καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν ἠγέρθη ἐκείθεν. Περὶ τὴν δευτέραν μ. μ. ὥραν εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ νοσοκομείου ὁ καλὸς Ἰωάννης, ἡ κυρία Ζαφέτου καὶ ὁ υἱὸς τῆς Παῦλος κρατῶν ὑπὸ μάνης τὴν Καδίρ. Βλέπουσα αὐτοὺς ἡ Νανίνη ἠσθάνθη τόσην δύσπνοιαν, ὥστε ἔλεγε ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποπνιγῆ.

Ἡ κυρία Ζαφέτου ἦτο ὀργίλη καὶ ζωηρά, ἀλλ' ὄχι καὶ κακὴ. Ἐλυπήθη σφόδρα ἰδοῦσα τὴν κατάστασιν τῆς μικρᾶς, μετενόησε δὲ ἀπὸ καρδίας δι' ὅ,τι εἶχε πράξει. Ὁ Παῦλος περιέφερε τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπὸ τῆς Νανίνης εἰς τὴν Καδίρ, ἤθελε νὰ εἶπῃ τι, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ ἐξεράγη εἰς δάκρυα. Ἀλλὰ τὰ δάκρυά του δὲν προήρχοντο ἐκ τῆς καταστάσεως, ἐν ἣ ἔβλεπε τὴν Νανίνην, ἀλλὰ διότι ἡ μήτηρ του τῷ εἶχεν εἶπει νὰ δώσῃ τὴν Καδίρ εἰς τὴν μικρὰν, ἥτις οὕτως ἠδύνατο νὰ καλλιερευση ἡ τοῦλάχιστον νὰ εὐχαριστηθῆ. Ἡ Καδίρ ἐδόθη, ἡ δὲ δυστυχὴς Νανίνη ἐνόμιζεν ὅτι ὠνευρέετο, ἡ Καδίρ ἦτο ἰδική τῆς! Πρὸς τοῦτοις ἡ κυρία Ζαφέτου τῇ εἶπεν ἅμα ἀναρρώση νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ κατάστημα. Ἡ Ῥηγίνα εἶχεν ἀποβληθῆ, εἶχε νικήσει ὁ Ἰωάννης, τοῦτο δὲ κατευχαρίστησε καὶ τὴν Λευκὴν. Ἡ εὐτυχία ἦτο πολὺ μεγαλη-

τέρα ἢ ὅσον ἠδύνατο νὰ βαστάσῃ ἡ μικρὰ καρδιά τῆς Νανίνης. Ὁθεν διήλθεν ἡ μικρὰ κακῶς τὴν νύκτα, ὁ πυρετὸς ἐπανῆλθε σφοδρότατος, τὴν ἐπομένην πρωΐαν ὁ ἰατρὸς τὴν εὔρεν εἰς δεινὴν κατάστασιν.

— Τί ὤραν ἐρχεται ἡ μήτηρ τῆς; ἠρώτησε τὴν μοναχὴν.

— Τὴν μεσημβριανὰ χθὲς εἶχεν ἀπέλθει ἀπ' ἐδῶ πλήρης χαρᾶς.

— Ἡ δυστυχὴς!

— Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἐλπίς, ἰατρέ;

— Οὐδεμία... Καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰατρὸς.

Μέχρι τῆς ἐνδικατῆς ἡ Νανίνη ἦτο ἀναίσθητος, ἔπειτα ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις τῆς καὶ ἐζήτησε τὴν μητέρα τῆς. Τῇ εἶπον ὅτι ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἔλθῃ. Ἐζήτησε τότε τὴν Καθίρ, ἀλλ' αἱ μικραὶ τῆς χεῖρες δὲν εἶχον πλέον δύναμιν νὰ βαστάσῃ τὴν κοῦκλαν καὶ ἡ Καθίρ ἐκυλίσθη κατὰ γῆς. Ἡ μοναχὴ τὴν ἐσήκωσε καὶ τὴν ἔθηκε πλησίον τῆς μικρᾶς, ἥτις διὰ γλυκυτάτου μευιδιάματος κῆχαρίστησε τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἐλέους. Ἐπειτα ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ τι πρὸς τὴν Καθίρ... καὶ οἱ ἄγγελοι παρέλαβον τὴν μικρὰν ψυχὴν τῆς. Ὅταν ἡ μήτηρ ἐπανῆλθεν ἐνόμιζεν ὅτι ἐκοιμάτο τὸ τέκνον τῆς· ἐκοιμάτο ἀληθῶς τὸν αἰώνιον ὕπνον!

Σεῖς πάντες, πατέρες καὶ μητέρες, διδάσκαλοι καὶ καταστηματαρχαί, ὅσοι φέρετε τὴν εὐθύνην μικρῶν καὶ ἀθῶων πλασμάτων, ἐστὲ δίκαιοι! Ἡ Νανίνη εἶνε ἐν μόνον τοῦ μεγάλου σώματος τῶν ταπεινῶν καὶ ἀδυνάτων, τῶν μικρῶν καὶ τῶν ἐστερημένων, ὧν σεῖς εἴθε οἱ φυσικοὶ κηδεμόνες. Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ δώσῃτε λόγον ὄχι μόνον εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς Ἐκεῖνον, τοῦ ὁποῦ ἡ χεὶρ ἡ πανσθενὴς ἔπλασε τὰ πάντα!

[Lafontaine.]

**Σ.

Οἱ Ἀγγλοὶ ἐν Ρωσσίᾳ,

ἐπὶ Ἰβάν Δ' τοῦ Τρομεροῦ.

Ἡ ἱστορία τῶν πρώτων σχέσεων τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὴν Μοσχοβίαν ἀνήκει εἰς τοὺς ἠρωικοὺς χρόνους τῆς εὐρωπαϊκῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἔμπορίου. Καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ τῆς Ἀγγλίας ναῦται ζηλώσαντες τὴν δόξαν τοῦ Κολόμβου καὶ τοῦ Κόρτες, διέσχισαν τὰς θαλάσσας ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον πόλον πρὸς ἀνακάλυψιν νέων διόδων, τρία πλοῖα, διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Willoughby καὶ τοῦ Chancellor, ἀπέπλευσαν ἐξ Ἀγγλίας, διευθυνόμενα πρὸς τὰς μυστηριώδεις ἐκτάσεις τῆς Ἀρκτου. Τὰ τρία ταῦτα πλοῖα κατέλαβε παρὰ τὰ παράλια τῆς Σκανδιναυίας φοβερὰ τρικυμία, καὶ τὰ μὲν δύο μετὰ τοῦ Willoughby ἀπεπλανήθησαν ἐντὸς τῶν πάγων, ὁ δὲ Chancellor, ἀροῦ εἰς μάτην περιμένειν αὐτὰ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας, ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσῃ μόνος τὸν κινδυνώδη πλοῦν

καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Λευκὴν Θάλασσαν προσωρμίθη εἰς τὰς ἐκβολὰς μεγάλου ποταμοῦ πλησίον Μονῆς. Παρὰ τῶν ἐγχωρίων ἔμαθεν ὅτι ὁ ποταμὸς ὠνομάζετο Δβίνα, ἡ δὲ Μονὴ Ἅγιος Νικόλαος, καὶ ὅτι εὕρισκετο ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ τσάρου τῆς Μόσχας. Οὕτως ἀνεκάλυψαν οἱ Ἀγγελοὶ τὸ Βασίλειον τῶν τσάρων, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀγνώστον εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην σχεδὸν ὅσον ἡ Σινική.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ὅλως ἐξέλιξις τῆς ἱστορίας τῆς Ῥωσσίας, ἡ ἀποκλειστικῶς χερσαία αὐτῆς θέσις, μακρὰν πάσης πολυπλοῦς θαλάσσης, καὶ τέλος ἡ εἰσβολὴ τῶν Τατάρων, εἶχον ἀπομονώσει τὴν χώραν ταύτην τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Μόνον οἱ ἄμεσοι αὐτῆς γείτονες ἐγνώριζον ὅπως αὐτὴν· οἱ Γάλλοι δὲ καὶ οἱ Ἀγγελοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν ἀνακαλύψωσιν ἐκ νέου ὅπως ἀνανεώσωσι τὰς ἀπὸ τοῦ γάμου τοῦ Ἐρρίκου Α' μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰεροσολὰς διακοπέιας σχέσεις.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἐγνώριζεν ὁ Chancellor ποίους τόπους ἐμελλε ν' ἀπαντήσῃ, εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Ἐδουάρδου Γ' ἐπιστολὰς «πρὸς πάντας ἀδιακρίτως τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς κυριάρχους, πρὸς τοὺς κριτὰς τῆς γῆς, πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς αὐτῶν, πρὸς πάντας τοὺς ἔχοντας ἐξουσίαν τινα ἐν πάσῃ ὑπὸ τὸν ὑπέραντον οὐρανὸν χώρα.» Τὰς ἐπιστολάς ταύτας διεβίβασεν εἰς τὸν Ἰβάν Δ' Βασιλεῦσιν, τὸν Τρομερὸν, τὴν δὲ 23 Ὀκτωβρίου 1553 ἐπὶ διαταγῇ ἐλθούσῃ ἐκ τοῦ Κρεμλίνου, ἐπορεύθη εἰς τὴν μυστηριώδη πρωτεύουσαν, τὴν Μόσχαν, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ τρομερὸς τσάρος, καὶ ἀφίχθη ἐν αὐτῇ ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Καζάν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὁποίας ἐκτίζετο τότε ἡ λαμπρὰ καίτοι ἀλλόκοτος ἐκκλησία Βασιλείου τοῦ Μακαρίου. Ἡ κατάκτησις αὕτη ἦτο σπουδαιότατη, ἀλλ' ὁ Ἰβάν ἠνόησε ὅτι δὲν ἤρκει εἰς τὴν δόξαν τῆς Ῥωσσίας. Ἀπαλλαγείς δι' αὐτῆς τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἐχθροῦ, ἐπεθύμει μεγάλως ν' ἀνανεώσῃ τὰς πρὸς τὴν Δύσιν σχέσεις, ἐμελέτα δὲ νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Λιθωνίας τὴν διὰ τῆς Γερμανικῆς Θαλάσσης ὁδόν. Ἐγνώριζεν ὅμως ὅτι οἱ ἐχθροὶ, τοὺς ὁποίους ἐμελλε ν' ἀπαντήσῃ, οἱ Σουηδοὶ, οἱ Πολωνοὶ κ.λ. ἦσαν πλέον τῶν Τατάρων ἐπιφοβοὶ καὶ ὅτι ὅπως νικήσῃ Εὐρωπαίους, εἶχεν ἀνάγκην τῶν ὄπλων καὶ τῆς τέχνης τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ πῶς ἠδύνατο νὰ προμηθευθῇ αὐτὰ ἀφοῦ οἱ γείτονές του παρεφύλαττον εἰς τὰ σύνορα καὶ συνελάμβανον τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς μηχανικούς, ὅσους μετεπέμπετο ἐκ τῆς Δύσεως; Ὁ φθόνος τῶν γειτόνων τούτων ἀπεμόνου τὴν Ῥωσσίαν ἀσφαλέστερον καὶ αὐτοῦ τοῦ ταταρικοῦ ζυγοῦ. Κωλυόμενης λοιπὸν τῆς διὰ τῶν ὁρέων ὁδοῦ, ἀπελείπετο μόνη ἡ διὰ τῆς Λευκῆς Θαλάσσης, ἀλλ' οὐδεὶς ἐγνώριζε ἀν' ἡ ἔρημος αὕτη θάλασσα εἶχε συγκοινωνίαν τινα μετὰ τῶν